

Kehitysevaluoinnin vuosiraportti 2023

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Evaluation on Finland's Development Policy and Cooperation

2024/1

© Ulkoministeriö 2024

Tämän raportin voi ladata <https://um.fi/kehitysyhteistyön-evaluointiraportit-laajat>.

Yhteystiedot: EVA-11@gov.fi

ISBN 978-952-281-823-2 (pdf)

ISSN 2342-8341

Ulkoasu: Grano Oy

Kannen kuva: Copyright (c) 2013 mindscanner/Shutterstock.

Sisällys

1 SUOMESSA KOHTALAISEN VAKAATA, MUTTA MAAILMALLA PALJON TURBULENSSIA	1
2 VIERASKYNÄ – EVALUOINNIN TULEVAISUUS: DATAN, TEKNOLOGIAN JA TIEDON HYÖDYNTÄMINEN GLOBAALIN VAIKUTUKSEN SAAVUTTAMISEKSI	3
3 VUONNA 2023 VALMISTUNEET EVALUOINNIT JA TARKASTELUT	6
Ihmisoikeusperustaisuus Suomen kehityspolitiikassa ja -yhteistyössä	6
Evaluointi Suomen kansainvälisestä ilmastorahoituksesta	8
Suomen kehitysyhteistyö opetussektorilla	10
Suomen tuki kansallisen tulopohjan vahvistamiseksi kehitysmaissa	12
Arviointi ulkoministeriön kehitysviestinnästä globaalien kriisien ja vastakkainasettelun kärjistämän keskustelun ristitulella	13
Tarkastelu UM:n tuesta kansainvälisissä rekrytoinneissa	15
Tarkastelu keskitettyjen evaluointien käytöstä ja hyödyllisyydestä	16
4 TUULET MAAILMALTA	18
5 ESIMERKKEJÄ - EVALUOINTIEN TODENTAMIA KEHITYSPOLITIIKAN TULOKSIA	20
LIITE 1: KESKITETYT EVALUOINNIT VUOSINA 2010–2023	25

1 Suomessa kohtalaisen vakaata, mutta maailmalla paljon turbulenssia

Mennyt vuosi ei tuonut suuria yllätyksiä Suomessa. Vaalien jälkeen hallituskoalitio vaihtuu ja uusi hallitus määrittelee politiikkalinjaukset omalle kaudelleen. Evaluointitoimelle näillä muutoksilla on luonnollisesti vaikutusta; edellisten linjausten osalta tarvitaan tietoa niiden toimivuudesta ja uusien osalta on syytä miettiä, miten niiden toimeenpanoa voidaan tiedollisesti tukea ja kuinka niitä arvioidaan hallituskauden lopussa.

Globaalisti elämme moninaisten epävarmuuksien, konfliktien, kilpailevien narratiivien ja ilmastomuutoksen aikaa, mikä asettaa omat haasteensa evaluoinnille niin tiedon saatavuuden ja luotettavuuden kuin myös toimintatapojen näkökulmasta. Evaluointitoimen tehtävä on kaikissa olosuhteissa tuottaa luotettavaa tietoa päätöksentekoon, oppimiseen ja tilivelvollisuuden toteutumiseen.

Evaluointitoimen tehtävä on kaikissa olosuhteissa tuottaa tietoa päätöksentekoon, oppimiseen ja tilivelvollisuuden toteutumiseen.

Tänä vuonna keskitymme edellisen hallituskauden tulosten esille tuomiseen

Viime vuoden evaluointisuunnitelmaan sisällytettiin hallituskauden loppuun keskeisten painopistealueiden evaluointi. Seitsemän tärkeää arviointia vietiin maaliin, jotta niiden tulokset ja opit saataisiin esille ja uusien linjauksien laatijoiden käyttöön. Ihmisoikeusperustaisuus Suomen kehityspolitiikassa ja -yhteistyössä oli merkittävä evaluointi, sillä perustuuhan Suomen ulko- ja kehityspolitiikka ihmisoikeuksien kunnioitukseen ja niiden edistämiseen. Suomen kehitysyhteistyö opetussektorilla oli suurimpana painopistealueena tärkeää evaluoida. Katsotaanhan sen pitkälti olevan Suomen suurin lisäarvo ja käyntikortti kehityspolitiikassa. Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus evaluoitiin ensimmäistä kertaa, vaikka globaaleja ilmastotoimia on rahoitettu jo ainakin vuosikymmenen ajan. Myöskään Suomen tukea kansallisen tulopohjan vahvistamiseksi (*domestic resource mobilization*) kehitysmaissa ei ole evaluoitu aikaisemmin, vaikka se on ollut nouseva teema poliittisesti ja rahoituksellisesta näkökulmasta. Kyseessä on kuitenkin merkittävin julkinen rahoituslähde kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle.

Laajojen evaluointien viestiä

Yhteenvedon näiden laajojen ja strategisesti tärkeiden evaluointien löydöksistä ja suosituksista voidaan nostaa muutama keskeinen viesti tuloksellisuudesta.

- Kansainvälisen toimintaympäristön monikriisisyys ([turvallisuus]poliittiset, pandemiat, ilmasto- ja ympäristökriisit sekä taloudelliset) vaikeuttaa kehitystulosten saavuttamista merkittävästi.
- Suomi on tukenut oikeita asioita huomioiden kehitysmaiden tarpeet ja kestävän kehityksen tavoitteiden haasteellisuuden. Lisäksi ulkoministeriön tuki on ollut pitkäjänteistä, mikä on ollut edellytys kehitystulosten saavuttamiseksi.

- Suomen tulee olla aiempaa valikoivampi ja strategisempi, koska rajalliset henkilö- ja taloudelliset resurssit eivät riitä kaiken tekemiseen. Lisäksi on kriittistä, että kuten tähänkin asti, Suomi valitsee kumppaninsa huolellisesti, jotta omien resurssien niukkuudesta huolimatta voidaan saavuttaa kestäviä tuloksia.
- Kansainvälisen vaikuttamisen ja uskottavuuden näkökulmasta on tärkeää, että ollaan mukana eri tasoilla ja oikeissa paikoissa toimimalla mahdollisimman johdonmukaisesti.
- Uusien toimintatapojen, kanavien (esim. yksityissektori) ja teemojen tuloksellisuuden arviointiin yksi hallituskausi on liian lyhyt aika.
- Kehitysyhteistyö kumppanimaissa on tulosten saavuttamisen, politiikkavaikuttamisen (ulko-, kauppa-, turvallisuus- ja kehityspolitiikka) ja arvioitavuuden näkökulmasta Suomen kehityspolitiikan ja -yhteistyön kulmakivi.
- Samalla tulosperustaisuuden ylläpito ministeriössä ja vaatiminen kumppaneilta on elintärkeää, jotta toiminta olisi tuloksiin pyrkivää ja että tuloksista voitaisiin raportoida ja niitä arvioida.

Mitä evaluoinnit sanovat kahdenvälisestä yhteistyöstä ja maaohjelmista

Strategisten evaluointien on tarkoitus tuottaa tietoa oppimisprosessin kautta ministeriön osastojen kehitysyhteistyön suunnitteluun ja kehityspoliittisten linjausten muotoiluun. Niiden avulla voidaan tuoda läpinäkyvästi ja laajasti koko yhteiskunnan tietoon kehitysyhteistyön onnistumiset ja epäonnistumiset.

Jo noin kymmenen vuoden ajan Suomen kahdenvälistä kehitysyhteistyötä on vähennetty ja tukea monenkeskisten toimijoiden kautta lisätty. Evaluointien löydökset osoittavat, että kahdenväliset ohjelmat avaavat mahdollisuuden eri toimijoiden laajalle kosketuspinnalle, pitkäjänteiselle yhteistyölle ja vahvemmalle politiikkavaikuttamiselle erityisesti kehitysmaiden strategisissa reformiprosesseissa niin maatasolla kuin kestävä kehityksen globaaleissa neuvottelupöydissä. Yksi merkittävä tekijä tuloksellisuudessa ja tulosten kestävyudessa on, että kahdenvälinen tuki antaa vahvan mahdollisuuden pitkäjänteiselle kansallisen kapasiteetin vahvistamiselle. Samalla maaohjelmat ovat taanneet paremman yhteistyön tulosten evaluoitavuuden ja raportoitavuuden, niille kehitetyn tulosperustaisen lähestymistavan myötä.

Toki kahden välinen yhteistyö ja maaohjelmat vaativat osaavia henkilöresursseja niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla, mutta tulosten näkökulmasta niiden hyödyt ovat olleet kiistattomia eivätkä ne rajoitu pelkästään lahjamuotoiseen kehitysyhteistyöhön.

Tekoäly luo uusia mahdollisuuksia evaluointitoiminnalle

Vieraskynämme tänä vuonna nostaa esille evaluoinnin potentiaalin positiivisen muutoksen voimana sekä tekoälyn luomat uudet mahdollisuudet evaluointitoiminnassa. Tekoälyn kyky kerätä ja analysoida dataa on kiistaton – mutta samalla se luo uusia vaatimuksia evaluoijille sen varmistamiseksi, että kerättyä dataa ei käytetä väärin ja tekoäly pysyy ihmisen hallinnassa. Myös UM:n evaluointiyksikkö on lähtenyt aktiivisesti kokeilemaan uusien teknologioiden käyttöä evaluoinnissa ja jatkaa tekoälyn mahdollistamien ratkaisujen kehittämistä.

Kehitysevaluoinnin puolesta haluan lämpimästi kiittää niin yksikkömme ammattitaitoista henkilöstöä, puitesopimuksen kumppaneita (Particip-NIRAS), kuin myös ministeriön johtoa ja osastoja yhteistyöstä. Samoin lämmin kiitos asiantuntijoille ja ulkoisille sidosryhmille osallistumisesta sekä evaluointeihin että keskusteluihin niiden tuloksista.

Antero Klemola

Kehitysevaluoinnin päällikkö
Ulkoministeriö

2 Vieraskynä – Evaluoinnin tulevaisuus: Datan, teknologian ja tiedon hyödyntäminen globaalin vaikutuksen saavuttamiseksi

Data ja tieto ovat muutosvoimia, jotka pystyvät muokkaamaan ajatteluamme ja käyttäytymistämme. Tämä on tullut yhä ilmeisemmäksi ja tunnustettu maailmanlaajuisesti. Pelkästään viime vuosikymmenten aikana on tapahtunut mullistava muutos, joka on antanut meille ennennäkemättömän pääsyn tietoon, jota aiemmin pidettiin mahdottomana. Uskon vakaasti evaluoinnin arvoon ja potentiaaliin maailmassa, missä evaluointi voi katalysoida positiivista muutosta ja kehitystä.

Mietin lähimenneisyyttä, jolloin pelkkä ajatus toisen kasvojen näkemisestä puhelinkeskustelun aikana tuntui mahdottomalta. Nykyään virtuaaliset kokoukset kuuluvat saumattomasti jokapäiväiseen elämäämme. Aiemmin tuntui silkalta spekulatiolta, että teknologia voisi ”oppia”. Nyt odotamme, että tietojärjestelmämme kehittyvät päivä päivältä, kun ne omaksuvat tietoa.

Uudet teknologiat asettavat meille kuitenkin merkittäviä haasteita relevantin tiedon tunnistamisessa kaikesta siitä tietotulvasta, jolle olemme alttiina. Tämän tulvan keskellä huomaamme, ettemme pelkästään navigoi valtavan tietomäärän läpi, vaan joudumme myös kohtaamaan sisältöä, joka naamioituu tiedoksi ja toisinaan asettaa arvomme koetukselle.

Evaluointityö tarjoaa valtavasti mahdollisuuksia tässä dynaamisessa ympäristössä, jota leimaa kiireellisyyden tunne. Tulevaisuuden innostus on käsin koskettavaa. Yhteisönä meidän on kuitenkin valmistauduttava meneillään oleviin perusteellisiin muutoksiin. Miten voimme hyödyntää tätä uutta aikakautta? Kuinka varmistamme, että pysymme ajan tasalla ja vastaamme muuttuviin odotuksiin ja vaatimuksiin tiedon välittäjinä?

Uudet teknologiat asettavat meille kuitenkin merkittäviä haasteita relevantin tiedon tunnistamisessa kaikesta siitä tietotulvasta, jolle olemme alttiina.

Nämä kysymykset korostavat tarvetta kollektiiviseen pohdintaan ja strategiseen suunnitteluun. Nyt kun olemme mahdollisuuksien ja haasteiden risteyksessä, suhtaudun edelleen tulevaisuuteen optimistisesti. Meidän on yhdessä löydettävä reitti, joka mahdollistaa näiden aikojen täyden potentiaalin hyödyntämisen. Samalla meidän tulee pysyä virittyneinä niille velvollisuuksille ja odotuksille, joita meihin kohdistuu tiedon haltijoina.

Korostaen yhteistä sitoutumistamme evaluoinnin muutosvoimaan haluan kertoa UNDP:n riippumattoman evaluointitoimiston urauurtavista aloitteista, jotka muokkaavat evaluoinnin tulevaisuutta.

Ensinnäkin, haluan esitellä toimistomme huippuluokan kehitystyön *AIDAn* (*Artificial Intelligence for Development Analytics*), joka tarkoittaa tekoälyyn pohjautuvaa kehitystiedon analyysia. AIDA edustaa ajatusmallin muutosta sen suhteen, miten lähestymme löydöksiä identifiointia UNDP:n kehitysevaluoinnin tietokannasta. Hyödyntämällä tekoälyä ja koneoppimista AIDA tunnistaa tehokkaasti evaluointien olennaiset osat, tekee perusteellisia analyysieja ja tuottaa uusia yhteenvetoja

ja oivalluksia. Tämän vallankumouksellisen tekniikan avulla voimme nopeasti tulkita arvioihimme upotetut kollektiiviset viestit ja muuttaa evidenssin käyttökelpoiseksi tiedoksi.

AIDA ei ole vain työkalu; se toimii oppimisen katalysaattorina ennennäkemättömällä nopeudella ja parantuneella systemaattisuudella. Etsimme keinoja integroida AIDA saumattomasti evaluointiprosesseihimme, visiona tulevaisuus, jossa tästä tekniikasta tulee olennainen osa organisaatiokennettämme. Sosiaalistamalla AIDAA organisaatiossamme ja sen ulkopuolella pyrimme luomaan yhteistyöalustan, jotta jokainen voi hyödyntää tätä rikasta tietovarantoa. Lisäksi pyrimme laajentamaan AIDAn kattavuutta ottamalla mukaan muiden organisaatioiden ja instituutioiden arvioinnit, niin että kollektiivinen tieto/evidenssi tuhansista arvioinneista voidaan kiteyttää muutamassa minuutissa. Meidän tulee jatkuvasti varmistaa, että keräämämme tieto ei vääristy eikä sitä käytetä väärin – keräämämme tieto ja näyttö ei vääristy tai sitä käytetä väärin – ja että tekoäly pysyy ihmisen hallinnassa. Elämme aikakautta, jolloin evaluoijan on mahdollista – ja välttämätöntä – nopeuttaa arviointiprosessia teknologian ja tekoälyn avulla. Näin voimme hyödyntää tehokkaammin käytävissämme olevaa moninaista dataa ja vastata sidosryhmien tarpeisiin. Kun evaluoijan rooli laajenee, meidän on varmistettava, että evaluointiyhteisöllämme on tarvittavat työkalut ja osaaminen hyödyntää tämä lupaava pelinavaus.

Olen yhtä innoissani voidessani jakaa kokemuksen *Global SDG Synthesis Coalitionista*, ainutlaatuisesta yhteistyöaloitteesta, jonka yhteisjohtajuudesta olen ylpeä. Koalitio syntyi ymmärryksestä, että arvioinnit ja muut tietolähteet voivat auttaa nopeuttamaan kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Koalitio on sitoutunut jakamaan tietoa kaikkien SDG-pilareiden välillä, ja siihen osallistuu aktiivisesti yli 60 organisaatiota sekä YK:n sisällä että sen ulkopuolella. Koalition synteetit tuottavat käyttökelpoisia ja toimivia ratkaisuja toteuttajille, päättäjille ja muille sidosryhmille.

Tulemme tarvitsemaan jatkuvaa valppautta sen varmistamiseksi, että keräämämme tieto ja näyttö ei vääristy tai sitä käytetä väärin - ja että tekoäly pysyy ihmisen hallinnassa.

Yhteisten ponnistelujemme ensimmäinen konkreettinen tulos on kumppanuuksia koskevan pilarin synteesi (SDG 17), jonka esittelimme SDG-huippukokouksessa New Yorkissa syyskuussa 2023. Synteesi sisältää arvokkaita oppeja rahoituksesta, teknologiasta, kaupasta, kapasiteetin kehittämisestä ja kestävän kehityksen tavoitteiden integroimisesta kansallisiin strategioihin. Vuonna 2024 visiomme on vahvistaa koalitiota pysyvänä toimijana, joka tunnustetaan vahvasta yhteistyöstään ja kyvystään luoda uusia, merkityksellisiä ja vaikuttavia ratkaisuja. Yhteistyömme asiantuntijoiden ja hallitusten kanssa jatkuu – ja olemme vahvasti sitoutuneita rakentamaan tulevaisuutta, jossa evaluointi ei ainoastaan tuota tietoa, vaan myös edistää positiivista kehitystä maailmanlaajuisesti.

Nämä kaksi aloitetta, AIDA ja Global SDG Synthesis Coalition, ovat kiinnostavia aloitteita laajemmassa joukossa projekteja ja toimintoja, joita vilkas evaluointiyhteisömme parhaillaan toteuttaa. On kiehtovaa nähdä yhteisömme yhteisiä ponnisteluja, joita ohjaa yhteinen ymmärrys evaluoinnin ja tiedon muutosvoimasta.

Yhteisömme yhteinen näkemys evaluoinnin merkityksestä ja yhteistyön välttämättömyydestä luo pohjan, kun navigoimme tässä dynaamisessa maisemassa, ja huomioimme teknologisen kehityksen keskeisen roolin työmme tulevaisuudessa. Näiden edistysaskelten hyödyntäminen ei ole vain valinta vaan välttämättömyys. Näin pyrimme varmistamaan, että hyvästä evidenssistä tulee vankka perusta päätöksentekoprosesseille.

Olen ylpeä kuuluessani evaluointiyhteisöön. Yhdessä avaamme polkua, joka hyödyntää innovaatioita, valjastaa tiedon voiman ja on sitoutunut huippuosaamisen hyödyntämiseen. Kun navigoimme näillä kartoittamattomilla alueilla vastuullisesti, olen varma, että yhteistä matkaamme leimaa jatkossakin muutos, vaikuttavuus ja vahva sitoutuminen rakentamaan tulevaisuutta, jossa evaluointi on merkityksellisen muutoksen voima.

Isabelle Mercier

YK:n kehitysohjelman (UNDP) itsenäisen evaluointitoimiston johtaja

konfliktianalyysien ja laajempien toimintaympäristöön pureutuvien poliittis-loudellisten analyysien toteuttamisen sekä tulosseurannan. Kansalaisjärjestöillä ja YK-toimijoilla on prosessinsa lähestymistavan edistämiseksi ja analyysien tekemiseksi. Nämä jakavat kokemuksiaan sekä suomalaisten sisarjärjestöjen ja yleensä YK-organisaatioiden kanssa, esimerkiksi vammaisten oikeuksia edistävissä hankkeissa.

Evaluoinnin mukaan lähestymistavan integrointi osaksi kehitysyhteistyön riskienhallintaa on vasta alussa. Lisäksi ymmärrystä ihmisoikeusriskeistä ja kansainvälisistä ihmisoikeuslaeista ei ole vahvistettu riittävästi. Tuetuista yrityksistä monet eivät ole tunnistanee, analysoineet ja seuranneet ihmisoikeusriskejään. Tämä näkyy muun muassa pinnallisissa vahingoittamattomuuden ("do no harm") analyysissä. Näyttää myös siltä, että tuki on liian lyhytkestoista asenteisiin ja käyttäytymiseen liittyvien muutosten aikaansaamiseksi ja ihmisoikeuksiin liittyvä tuloraportointi on rajallista.

Ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa on tehokkaimmin toteutettu osallistavaan oikeudenhaltijoiden osaamisen ja äänivallan kehittämiseen. Tuloksista paikallistasolla nousevat syrjintää kokevien ihmisten parantunut palvelujen saatavuus sekä asenteiden muuttaminen vammaisia henkilöitä kohtaan tai ihmisoikeusloukkauksien vastustamiseen. Tämä keskittyminen paikallistasolle kuitenkin usein rajoittaa vaikutusta kansallisiin vastuunkantajiin ja rakenteisiin. Lähestymistavan toteuttaminen on parantanut ihmisoikeustilannetta, estänyt tai vähentänyt ihmisoikeusloukkauksia, kuten sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa. Se on myös edistänyt ymmärrystä oikeudenhaltijoiden ja vastuunkantajien keskuudessa siitä, miten lähestymistavan toteuttaminen luo perustan ihmisoikeuksien kunnioittamiselle ja täyttämiseksi.

Usein kumppanit, jotka osaavat soveltaa ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa, ovat onnistuneet tekemään hyvin ihmisoikeuksiin liittyvää työtä, mutta eivät ole tuen avulla nostaneet työtänsä ihmisoikeusprogressiiviselle tai -transformatiiviselle tasolle. Heikommat kumppanit ovat vahvistaneet kykyään toimia sensitiivisellä tavalla, mutta tason nosto ei ole yleensä edistynyt. Evaluointi korostaa, että Suomi ei riittävästi liitä kehitysyhteistyöhön edellytystä siitä, että kumppanimaat kunnioittaisivat ihmisoikeussitoumuksiaan. On huomionarvoista, että monien kumppanimaiden tietämys ihmisoikeus-normeista ja niiden soveltamisesta on edelleen varsin heikkoa.

Evaluointi suosittelee, että ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan tulee jatkossakin olla kehitysyhteistyötä ohjaava peruseriaate. Tämä tulisi näkyä ihmisoikeustavoitteissa, joita pyritään saavuttamaan, sekä lähestymistavan prosesseissa, joita ministeriö yhteistyökumppaneineen aloittaa. Ulkoministeriön tulisi hyväksyä, että osa sen kumppaneista pysyy ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan sensitiivisellä tasolla, samalla kun osa kumppaneista kehittää kykyään toimia progressiivisella tai transformatiivisella tasolla. Kumppaneiden tuen tulisi mahdollistaa sen, että toimijat voivat kehittyvät paremmaksi tietyn tason sisällä, ilman edellytystä nousta ylemmälle tasolle. Ministeriön tulisi tunnistaa paremmin kumppanit, jotka eivät nykyisellään saavuta sensitiivisen tason vaatimuksia.

Jotta lähestymistavalla saavutettaisiin parempia tuloksia, tulisi painopisteen siirtyä pois siitä, että ihmisoikeusperustaisuuden sisällyttäminen suunnitelmiin riittää. Huomion tulisi kohdistua toimeenpanoon sekä tuloksiin ja seurantaan. Sekä ulkoministeriön ja sen kumppaneiden kykyä tehdä ihmisoikeusarviointeja, konflikt- ja valta- sekä vahingoittamattomuusanalyysia tulisi vahvistaa. Koska ministeriön henkilöresurssit ovat ylikuormitetut, evaluointi ehdottaa laajempaa ulkoistamista.

Jotta lähestymistavalla saavutettaisiin parempia tuloksia, tulisi painopisteen pitäisi siirtyä pois siitä, että ihmisoikeusperustaisuuden sisällyttäminen suunnitelmiin riittää. Huomion tulisi kohdistua toimeenpanoon sekä tuloksiin ja seurantaan.

Lue koko raportti [ulkoministeriön verkkosivuilta](#).

Evaluointi Suomen kansainvälisestä ilmastorahoituksesta

Evaluoinnissa arvioitiin Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen tarkoituksenmukaisuutta ja johdonmukaisuutta suhteessa kansainvälisiin tavoitteisiin ja toimijoihin. Arvioinnissa pyrittiin tunnistamaan vuosien 2016–2022 aikana saavutetut tulokset ja annettiin suosituksia Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen suunnitteluun tulevaisuudessa.

Arviointi perustui laajaan näyttöön eri hankkeista, vertaisarvioon, trendikartoitukseen sekä kattaviin sidosryhmähaastatteluihin. Arviointi kattoi kaikki ne hankkeet, jotka on luokiteltu OECD:n kehitysyhteistyökomitean (DAC) *Rio Marker* -raportointijärjestelmän mukaan ilmastorahoitukseksi.

Arvioinnin mukaan Suomelta on puuttunut selkeä ja kattava strategia kansainväliselle ilmastorahoitukselle, mikä on johtanut siihen, että rahoitusta ovat suurelta osin ohjanneet ulkoministeriön instrumentit ja prosessit. Strategian puuttuessa Pariisin ilmastopöytäkirja on toiminut yleisenä ohjaavana kehiksenä. Ilmastorahoituksen kohdentamiseksi on luotu ohjaavia periaatteita, kuten esimerkiksi keskittyminen Afrikkaan ja vähiten kehittyneisiin maihin, sekä tuen kanavoiminen puoliksi ilmastomuutokseen sopeutumisen ja puoliksi ilmastomuutoksen haittojen lieventämisen välillä.

Vuosien 2016–2021 aikana Suomi sitoutui noin 664 miljoonan euron ilmastorahoitukseen. Suhteessa talouteen, väestöön ja historiallisiin päästöihin Suomen rahoituksen tason arvioidaan kuitenkin edelleen olevan alle sen ”reilun osuuden”. Ilmastorahoitusta annetaan sekä suurille monenvälisille toimijoille (esim. *Green Climate Fund*) että suomalaisille kansalaisjärjestöille, tutkimuslaitoksille ja yksityiselle sektorille. Suurin osa rahoituksesta kanavoidaan kuitenkin monenkeskisten toimijoiden ja Finnfundin kautta.

Suomen ilmastorahoitustoimenpiteet ovat hyvin linjassa kansainvälisen ilmastopoliittikan tavoitteiden, kehitysmaiden tarpeiden ja kumppaneiden odotusten kanssa. Laajemmat kehitystavoitteet, kuten sukupuolten välinen tasa-arvo ja ihmisoikeudet, näkyvät myös hankesalkussa kattavasti.

Suomen ilmastorahoitus on tuonut monipuolisia ilmasto- ja kehityshyötyjä. Tulokset eri sektoreilla koostuvat esimerkiksi kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä, puhtaan energiatuotannon lisäämisestä sekä maan ja metsien kestävästä käytöstä. On myös näyttöä ja alustavia merkkejä pitkäaikaisista muutoksista sekä siitä, että onnistuneita pilotteja voidaan toistaa ja laajentaa.

**Suomen
ilmastorahoitustoimenpiteet
ovat hyvin linjassa
kansainvälisen
ilmastopoliittikan tavoitteiden,
kehitysmaiden tarpeiden ja
kumppaneiden odotusten
kanssa.**

Tulosten koostamisessa ja viestinnässä ei kuitenkaan ole onnistuttu kovin hyvin. Raportointi on epäjohdonmukaista ja tuloksia on vaikea yhdistää portfoliotasolla. Kokonaisvaltaisen strategian puuttuminen, portfolion pirstaleisuus ja UM:n rajalliset resurssit vaikeuttavat ministeriön kykyä viestiä saavutuksista ja varmistaa poliittista tukea Suomen ilmastorahoitukselle.

Rahoitusinstrumenttien laaja valikoima mahdollistaa suomalaisen asiantuntemuksen ja kilpailukyvyyn hyödyttämisen, mutta yksityisen sektorin sitouttaminen mukaan toimintaan on edelleen vaikeaa. Instituutioiden väliseen yhteistyöhön ja kansalaisjärjestöjen osallistumiseen suunnatut instrumentit ovat erityisen onnistuneesti hyödyntäneet suomalaista asiantuntemusta ja luoneet perustaa hankkeille ennakkovaroitusjärjestelmille, katastrofiriskien vähentämisen, sekä maa- ja metsätalouden aloilla.

Lisääntynyt monenkeskisten rahoituskanavien käyttö on rajoittanut suomalaisten toimijoiden osallistumista hankintasääntöjen vuoksi, vaikka UM onkin tehnyt merkittäviä ponnisteluja tietoisuuden parantamiseksi, erityisesti kehityspoliittisten investointiensä yhteydessä.

UM nähdään yhteistyöhakuisena ja sitoutuneena kumppanina ilmastorahoituksessa, erityisesti ilmasto- ja kehitystavoitteiden välisen yhteyden edistämiseksi, mutta ilmastorahoituksen ja ilmastodiplomatian välistä yhteistyötä tulisi vahvistaa. Suomen tuki suurille ilmastorahastoille ja muille monenvälisille toimijoille tuo Suomelle mahdollisuuksia vaikuttaa monenvälisissä järjestöissä ja diplomatiassa. Toistaiseksi Suomi on onnistunut vaikuttamaan monenvälisten kumppanien lähestymistapaan, mutta Suomea ei kuitenkaan pidetä erityisen innovatiivisena kumppanina itse ilmastomuutoksen suhteen.

Ilmastorahoituksen rinnalla Suomi on onnistuneesti käynnistänyt ja osallistunut kansainvälisiin ilmastodiplomatian ja -politiikan aloitteisiin. Toisinaan ilmastopolitiikan vaikutusmahdollisuudet kuitenkin menetetään maatasolla, koska siellä toimenpiteet ovat pääasiassa sektorikohtaisia ja on haastavaa yhdistää kahdenvälinen ja monenkeskinen yhteistyö johdonmukaisella tavalla.

Vaikka Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen hankesalkkua on hallinnoitu tehokkaasti ja haasteisiin joustavasti reagoiden, UM:n henkilöresurssien niukkuus on merkittävä rajoite. Ministeriöllä ei ole riittävästi henkilöstöä, koska hankesalkku on kasvanut merkittävästi ilman vastaavaa lisäystä sitä valvovien yksiköiden henkilöresursseissa. Resurssipula vaikuttaa negatiivisesti erityisesti raportoinnin ja tulosten yhteenvedon, vaikuttavuudesta viestimiseen sekä monenkeskiseen vaikuttamiseen.

Evaluointi suosittelee selkeän strategian kehittämistä kansainväliselle ilmastorahoitukselle. Strategian tulisi kattaa kaikki rahoituskanavat ja -instrumentit. Lisäksi siinä tulisi määritellä ja priorisoida ilmastorahoituksen tavoitteet sekä esittää selkeästi myös ne asiat, joita ei painoteta. Lopuksi strategian tulisi tunnistaa eri instrumenttien suhteelliset vahvuudet ja heikkoudet eri painopisteiden osalta ja priorisoida niitä, jotka ovat kaikkein sopivimpia.

Strategiassa tulisi tehdä linjauksia myös mahdollisiin esiin nouseviin kysymyksiin kuten esimerkiksi vahingonkorvausasiat sekä ilmastomuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden väliset yhteydet.

Evaluointi esittää myös, että ilmastotoimet tulee nostaa tehokkaammin osaksi kaikkea kehitysrahoitusta. UM:n tulisi toimia yhdessä muiden valtionhallinnon toimijoiden kanssa kokonaisvaltaisen lähestymistavan varmistamiseksi kansainväliseen ilmastorahoitukseen ja kehitysrahoituksen tulisi olla siinä keskeisellä sijalla.

Lue koko raportti [ulkoministeriön verkkosivuilta](#).

**Evaluointi suosittelee
selkeän strategian
kehittämistä kansainväliselle
ilmastorahoitukselle. Strategian
tulisi kattaa kaikki rahoituskanavat
ja -instrumentit.**

Suomen kehitysyhteistyö opetussektorilla

Evaluointi tarkasteli, miten Suomi on edistänyt globaalia kehitystä opetussektorilla vuosina 2019–2022 ja millainen rooli sillä voisi olla tulevaisuudessa. Evaluoinnissa analysoitiin myös, miten hyvin monitoimijayhteistyö on onnistunut. Tällä riippumattomalla arvioinnilla pyrittiin tuottamaan tietoa Suomen toimien laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi sekä tekemään ne yhä tarkoituksenmukaisemmiksi, yhtenäisemmiksi ja tehokkaammiksi.

Evaluoinnin ensimmäinen tavoite oli arvioida maailmanlaajuisen oppimiskriisin ratkaisemiseksi toteutettuja toimenpiteitä, kuten koulutusviennin ja yksityissektorin panostuksia. Toisena tavoitteena oli arvioida näiden toimenpiteiden tehokkuutta ja niiden vaikutuksia sektorikehitykseen Suomen toimijuuden vahvistamiseen. Kolmantena tavoitteena oli tunnistaa vaihtoehtoisia lähestymistapoja ja antaa suosituksia, jotta Suomen rooli opetusalan kehitysyhteistyössä voisi kehittyä entistä vaikuttavammaksi huomioiden muuttuva toimintaympäristö ja epävarmuustekijät.

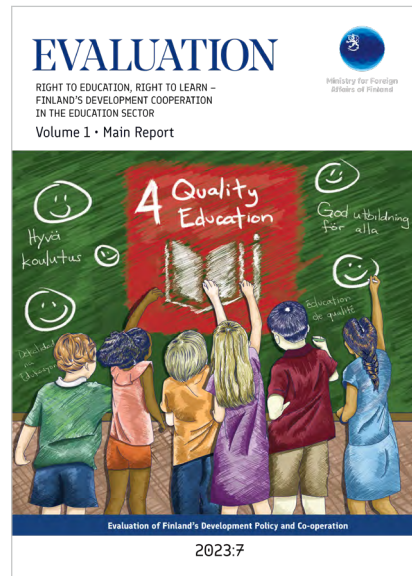
Evaluointi perustui sille laadittuun muutosteoriaan, joka perustuu ulkoministeriön kahteen viimeimpään opetussektoria koskevaan tuloskehikkoon sekä maaohjelmiin. Löydökset perustuvat dokumenttianalyysiin, 101 haastatteluun, joista 49 toteutettiin maatasolla sekä tulevaisuuteen suuntautuvaan Delfoi-menetelmään, johon osallistui 27 kansallista ja kansainvälistä alan asiantuntijaa.

Maakohtaisia case-analyysyjä tehtiin Suomen pitkäaikaisen yhteistyön maista (Etiopia, Nepal, Palestiina). Lisäksi toteutettiin kaksi teemakohtaista case-analyysyä ammatillisesta koulutuksesta Ukrainassa ja opettajankoulutuksesta Mosambikissa.

Evaluointi osoitti, että laadukkaan ja inklusiivisen koulutuksen asettaminen Suomen kehityspolitiikan omaksi päätavoitteeksi on vahvistanut opetussektorin roolia kehitysyhteistyössä. Tämä antaa vankan perustan Suomen osallistumiselle oppimiskriisin ratkaisemiseen sekä lähitulevaisuudessa että pitkällä aikavälillä. Suomi on reagoinut tehokkaasti maailmanlaajuiseen oppimiskriisiin. Tulevassa kehitysyhteistyössä tulisi korostaa oppimiskriisin lieventämistä sekä globaalilla että kumppanimaiden tasolla. Opetuksen kestävä kehityksen tavoitteen edistämisen lisäksi on tärkeää edistää ilmasto- ja koulutustavoitteita innovatiivisten kumppanuuksien kautta ja kehittää koulutuksen roolia kehityksen, humanitaarisen ja rauhantyön kolmoisneksuksessa.

Evaluointi osoitti, että laadukkaan ja inklusiivisen koulutuksen asettaminen Suomen kehityspolitiikan omaksi päätavoitteeksi on vahvistanut opetussektorin roolia maailmanlaajuisessa kehitysyhteistyössä.

Näyttöön perustuva päätöksenteko opetusalan kehitysyhteistyössä vaatii selkeän toimialakohtaisen suunnitelman, erillisen budjetin ja systemaattisen seurannan. Vaikka haasteita on, Suomi on lisännyt sitoutumistaan ja rahoitusta opetusalan kehitysyhteistyölle. Suomen opetusalan kehitysyhteistyöltä puuttuu selkeä poliittinen visio, joka ottaisi huomioon koulutuksen laajentuneen roolin ja inklusiivisuuden. Vision tulisi myös määritellä yksityissektorin osallistuminen ja koulutusviennin merkitys. Monitoimijuuden operatiivinen toimeenpano

on puutteellista, ja ohjeistus yhteistyölle julkisen ja yksityisen sektorin välillä on rajallista. Tämä vaikeuttaa tehokasta monitoimijalähestymistapaa.

Opetusalan kehitysyhteistyön tulokset vaihtelevat, ja erityisesti ammatillisen koulutuksen sektorilla ne ovat epätydyttäviä. Suomi on kuitenkin onnistunut tukemaan ihmisoikeusperustaista inklusiivista koulutusta. Kolme merkittävää opetusalan kehitysyhteistyön kanavaa ovat kahdenvälinen yhteistyö, monenkeskinen yhteistyö ja FinCEED. Kansalaisjärjestöt ja korkeakoulut ovat tärkeitä kumppaneita, mutta niiden potentiaalia ei ole täysin hyödynnetty, ja suhde yksityissektoriin on kehittymätön.

Suomen sitoutuminen on avainasemassa erityisesti hauraiden valtioiden koulutusjärjestelmien vahvistamisessa ja inklusiivisen koulutuksen edistämisessä.

Opetusalan kehitysyhteistyö on kehittynyt positiiviseen suuntaan, mutta globaalit koulutushaasteet jatkuvat. Suomen sitoutuminen on avainasemassa erityisesti hauraiden valtioiden koulutusjärjestelmien vahvistamisessa ja inklusiivisen koulutuksen edistämisessä. Suomi on kansainvälisesti tunnustettu koulutuksen investointien puolestapuhujana, mutta sen maine huipputason koulutus-asiantuntijana saattaa kärsiä mahdollisista julkisen kehitysavun leikkauksista. Rahoituksen jakamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota rajallisten resurssien vallitessa.

Evaluointi suosittelee, että ministeriö laatisi selkeän poliittisen lausunnon, joka ilmaisee Suomen vahvan sitoutumisen opetusalan kehitysyhteistyöhön. Suomen tulisi korostaa erityisesti vähiten kehittyneiden maiden huomioimisen merkitystä, huolimatta mahdollisista kauppaintresseistä. Suomen tulisi luoda ohjeistus, joka selkeyttää ja ohjaa monitoimijayhteistyötä käsitteenä ja käytännön toimintana. Ulkoministeriön tekemän opetusalan kehitysyhteistyön strategista suuntaa tulisi vahvistaa laatimalla toimialakohtainen suunnitelma, joka ohjaa poliittisen sitoumuksen ja käytännön tason monitoimijaohjeistuksen toimeenpanoa. Suomen tulisi myös varmistaa, että oppimiskriisiin vastataan humanisissa kriiseissä ja hauraissa toimintaympäristöissä ulkoministeriön ohjeen ”kolmoisneksus ja yhteistyö hauraiden valtioiden ja alueiden kanssa” mukaisesti.

Evaluointi suosittelee, että opetusalan kehitysyhteistyön rahoitus säilytetään nykyisellä tasolla tai kokeillaan lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä innovatiivisia rahoitusmekanismeja, kuten vaikuttavuussijoituksia, ja pitkällä aikavälillä tavoitellaan systemaattista lisäystä kehitysyhteistyörahoitukseen. Kahdenvälinen yhteistyö kumppanimaiden kanssa tulisi asettaa etusijalle, mukaan lukien sektoriuudistusohjelmien yhteisrahoitus ja monenkeskinen apu. Suomen olisi hyvä priorisoida myös yhteistyötä monenkeskisten järjestöjen kanssa, kuten EU, Maailmanpankki, UNICEF, GPE (*Global Partnership for Education*) ja ECW (*Education Cannot Wait*), luoden lisäarvoa kahdenvälisen ja monenkeskisen ohjelman välille. Ensisijaiseksi prioriteetiksi tulisi asettaa perusopetus erityisesti oikeusperustaisen osallisuuden varmistamiseksi. Ammatillisen koulutuksen kehitysyhteistyö voitaisiin rajata käynnistettyihin toimenpiteisiin ja huomiota kiinnittää huolelliseen pidemmän aikavälin suunnitteluun. Suomen tulisi kehittää innovatiivisia strategioita, kuten opetusteknologia, keskittyen opetusmenetelmien, koulujen ja koulutusjärjestelmien kehittämiseen. Ulkoministeriön tulisi panostaa henkilöresurssien osaamiseen ja organisaation kapasiteetin jatkuvaan kehittämiseen. Voimavaroja voisi tarvittaessa hakea muista ministeriöistä ja ottaa käyttöön ulkoisia asiantuntijoita. Suurlähetystöissä työskentelevät alan erityisasiantuntijat tulisi säilyttää ja lisätä paikallisesti palkattua henkilöstöä. FinCEED:n koordinoituvastuuta monitoimijayhteistyöstä voisi vahvistaa.

Lue koko raportti [ulkoministeriön verkkosivuilta](#).

Suomen tuki kansallisen tulopohjan vahvistamiseksi kehitysmaissa

Evaluointi arvioi Suomen tukea kansallisen tulopohjan vahvistamiseksi kehitysmaissa. Tämä sisältää verotuksen sekä muiden julkisen sektorin tulonlähteiden kehittämistä niin, että julkiset tulot vastaisivat julkisia menoja. Evaluointin tavoitteena oli auttaa Suomen ulkoministeriötä parantamaan tuen tehokkuutta. Vaatimattomasta rahoitusosuudesta huolimatta kansallisen tulopohjan vahvistaminen on ollut strategisesti tärkeää Suomen kehitysyhteistyölle.

Arviointi perustui muutosteoriaan, jonka avulla arviointitiimi analysoi Suomen kahta verotus- ja kehitystoimintaohjelmaa (2016–19 ja 2020–23). Evaluointitiimi selvitti missä määrin ja miten toimintaohjelmat saavuttivat tavoitteensa. Arvioinnissa käytettiin seuraavia menetelmiä: 1) kehityspolitiikan ja institutionaalinen analyysi, 2) hankekokonaisuuden analyysi ja sidosryhmäkartoitus, 3) valikoitujen kumppaneiden tulosten ja UM:n panostuksen analyysi.

Verotus ja kehitys -toimintaohjelmien ohella aineisto käsitti kansallisen tulopohjan vahvistamista ohjaavat politiikkalinjaukset, hankkeita toimeenpanevien kumppaneiden raportoinnin UM:lle ja hankkeiden tuoreimmat evaluoinnit. Evaluointitiimi haastatteli UM:n osastojen ja yksiköiden, valtiovarainministeriön, muiden suomalaisten toimijoiden, toteuttajakumppaneiden ja valittujen kansainvälisten järjestöjen sekä kumppanimaiden edustajia. Lisäksi järjestettiin fokusryhmäkeskustelu suomalaisten kansalaisjärjestöjen kanssa.

Verotuksen ja kehityksen kahdelle toimintaohjelmalle (2016–2019 ja 2020–2023) asetettiin kunnianhimoiset tavoitteet ja niitä toteuttamaan valittiin laaja kirjo hankkeita. Toimintaohjelmat tukivat Suomen ja muiden rahoittajien sitoumusta vahvistaa kehitysmaiden verotuskykyä ja sitoutua yritysverotuksen vastuullisuusperiaatteisiin kehitysmaissa. Ne myös heijastivat Suomen sitoutumista rahoituksen lisäämiseksi kansallisen tulopohjan vahvistamiseksi *Addis Tax Initiative*n mukaisesti sekä Suomen tukea kehitysmaiden osallistumiseksi kansainväliseen verokeskusteluun.

Näiden ohjelmien toteuttamisen haasteet voidaan jakaa kahteen ryhmään, sisäisiin ja ulkoisiin. Sisäisiin haasteisiin lukeutuvat budjettileikkaukset ja UM:n henkilöstön vähentäminen, kansainvälisen verotuksen asiantuntemuksen rajallisuus ja kokonaisvaltaisen poikkihallinnollisen lähestymistavan puuttuminen. Ulkoisiin haasteisiin kuuluvat polarisoitunut kansainvälinen verokeskustelu ja riippuvuus EU:sta (sekä toisinaan johtavista EU:n jäsenmaista) Suomen linjan määrittelyssä. Materiaalit

ja haastattelut tuovat myös esille sen, että Suomen seuranta ei ole riittävää eikä se ole priorisoinut kansallisen tulopohjan vahvistamisen hankekokonaisuuttaan.

Toimeenpanoon liittyvistä haasteista huolimatta UM on rakentanut uskottavan ja tasapainoisen hankekokonaisuuden käyttämällä avautuneet mahdollisuudet oikea-aikaisesti hyödykseen sekä valitsemalla huolellisesti kumppanit maatasolla, alueellisesti ja globaalisti.

Toimeenpanoon liittyvistä haasteista huolimatta UM on rakentanut uskottavan ja tasapainoisen hankekokonaisuuden käyttämällä avautuneet mahdollisuudet oikea-aikaisesti hyödykseen sekä valitsemalla huolellisesti kumppanit maatasolla, alueellisesti ja globaalisti.

globaalisti. On kuitenkin epäselvää, saavutetaanko hankkeilla laajoja järjestelmätason muutoksia ja ovatko saavutetut tulokset kestäviä.

Politiikkavaikuttamisen osalta UM:n varhainen ja pitkäaikainen kumppanuus African Tax Administration Forumin (ATAF) kanssa on ollut menestyksekkäintä. Suomi on myös osallistunut Maailmanpankin Pohjoismaiden ja Baltian äänestysryhmän kansallisen tulopohjan vahvistamisen -vaikuttamisstrategian toteuttamiseen ja myös vähemmässä määrin, tukenut EU:n kantaa neuvotteluissa, jotka johtivat YK:n veropäätöslauselman hyväksymiseen vuonna 2022. Poliittikajohdonmukaisuudessa Suomi onnistui verotuksen läpinäkyvyys-periaatteen toimeenpanemisessa, yritykset joihin Finnfund sijoitti vuonna 2021 maksoivat kyseisenä vuonna veroja ja niihin rinnastettavia maksuja yhteensä 692 miljoonaa euroa josta 553 miljoonaa Afrikassa. Suomi on tukenut yhdessä Norjan kanssa YK:n kehitysohjelman (UNDP) ja OECD:n yhteisaloitetta *Tax Inspectors Without Borders* (TIWB) -ohjelman puitteissa. Tämä puolestaan on johtanut paljon suurempaan UNDP *Tax for SDG* -aloitteeseen. Lisäksi UM on tukenut muutamassa kumppanimaassa Suomen verohallinnon (VERO) yhteistyötä paikallisen veroviranomaisen kanssa. Evaluointi suosittaa ulkoministeriötä laatimaan toimintaohjelman pohjautuen realistiseen näkemykseen voimavaroista, rakentaen Suomen tähänastisille saavutuksille, priorisoiden ja varmistaen säännöllinen seuranta. Suomi on saavuttanut hyvän aseman, josta on hyvä edelleen osoittaa sitoutumistaan läpinäkyviin, maailmanlaajuisiin oikeudenmukaisiin ja tasapuolisiin verotusjärjestelmiin.

Suomi on saavuttanut hyvän aseman, josta on hyvä edelleen osoittaa sitoutumistaan läpinäkyviin, maailmanlaajuisiin oikeudenmukaisiin ja tasapuolisiin verotusjärjestelmiin.

Lue koko raportti [ulkoministeriön verkkosivuilta](#).

Arviointi ulkoministeriön kehitysviestinnästä globaalien kriisien ja vastakkainasettelun kärjistäjän keskustelun ristitulella

Ulkoministeriö on useassa kanavassa tapahtuvan viestintänsä avulla lisännyt kansalaisten ymmärrystä kehityspolitiikasta ja kehitysyhteistyöstä.

Ulkoministeriö on useassa kanavassa tapahtuvan viestintänsä avulla lisännyt kansalaisten ymmärrystä kehityspolitiikasta ja kehitysyhteistyöstä. Evaluointi arvioi ulkoministeriön kehitysviestinnän tuloksellisuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta.

Viestintä on keskeinen ulkoministeriön työmuoto ja viestintäosasto (VIE) vastaa kaikesta ulkoasiainhallinnon ulkoisesta ja sisäisestä viestinnästä. VIE-30 keskittyy viestintään, joka liittyy kehityspolitiikkaan, kehitysyhteistyöhön ja Team Finlandiin. Arvioitaessa kehitysviestinnän tulok-

sellisuutta evaluointitiimi käytti mittarina ulkoministeriön kehityspolitiikan ja -yhteistyön näkyvyyttä digitaalisessa ja sosiaalisessa mediassa. Evaluointi kattoi myös muita kanavia, ministeriön verkkosivuja, tilaisuuksia ja tapahtumia.

Evaluoinnin keskiössä oli Kestävän kehityksen ja kaupan viestinnän yksikkö (VIE-30), jonka tehtäviin kuuluu sekä suora ulkoinen kehitysviestintä että ministeriön muiden osastojen ja yksiköiden kehitysviestinnän tuki. Evaluointi arvioi ulkoministeriön kehitysviestinnän tuloksellisuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta. Tavoitteena oli tukea kehitysviestinnän toteutusta ja kehittämistä antamalla suosituksia kehitysviestinnän tehokkuuden, vaikuttavuuden ja koherenssin parantamiseksi.

Evaluoitiin sisältyi kolme tapaustutkimusta, joissa tarkasteltiin evaluoinnin sisältöä kansalaisjärjestöjen kehitysviestintää, toimittajille suunnattua kehitysakatemiasa ja media-analyysin tuloksia. Jälkimmäinen pohjautui suurelta osin erilliseen Meltwaterilta tilattuun analyysiin, joka koski ulkoministeriön kehityspolitiikan ja -yhteistyön näkyvyyttä eri medioissa.

Evaluoinnin johtopäätös oli, että jaettu tieto saavuttaa yleisön, mutta sen näkyvyys rajoittuu lähinnä ihmisiin, jotka seuraavat kehityskysymyksiä entuudestaan. Esteitä laajemman yleisön kiinnostuksen herättämiselle ovat ammatilangin käyttö ja keskustelumahdollisuuksien vähyys verkkosivuilla, Instagramissa, Facebookissa ja fyysisissä tilaisuuksissa. Twitter-keskustelun sävy taas on voittopuolisesti negatiivista. Ministeriöstä löytyy osajia viestinnän suunnitteluun, sisällöntuotantoon ja äänitorvena toimimiseen, mutta erilaista osaamista ei aina täysin hyödynnetä. Kehitysviestinnän yksikön palveluihin kohdistuu jatkuvasti suuri kysyntä ministeriön eri osastoilta, mikä tekee yksikön omien prioriteettien asettamisesta ja seuraamisesta vaikeaa.

Evaluoinnin johtopäätös oli, että jaettu tieto saavuttaa yleisön, mutta sen näkyvyys rajoittuu lähinnä ihmisiin, jotka seuraavat kehityskysymyksiä entuudestaan.

Evaluointi toi esiin seuraavia tekijöitä, jotka vaikuttavat Kestävän kehityksen ja kaupan viestinnän yksikön työhön ja saavutuksiin: valtionhallinnon ja ulkoministeriön viestintäpolitiikka, kansalaismielipide kehitysyhteistyöstä, media-alan muutokset ml. sosiaalisen median ja "klikki-median" jatkuvasti kasvava merkitys, polarisoituva julkinen keskustelu sekä valtionhallinnon viestintään liittyvät erityisvaatimukset ja -piirteet.

Evaluoinnin suosituksissa ehdotetaan, että ulkoministeriön johdon tulee tukea viestintäosastoa selkeiden tavoitteiden ja prioriteettien asettamisessa, ja VIE-30:n tämän pohjalta kehittää aiempaa yksityiskohtaisemmat strategiset ja operatiiviset suunnitelmat. Kehitysviestinnässä käytettävät materiaaleja tulisi koota yhteen sekä viestintää systematisoida ja tehostaa.

Evaluointi suosittelee ulkoministeriötä vahvistamaan viestintäkapasiteettiaan valmentamalla ja kouluttamalla kiinnostuneita virkahenkilöitä toimimaan ministeriön ääninä ja tukemaan muuta henkilöstöä viestinnässä. VIE-30 roolia ja vastuita tulee selventää, myös suhteissa muihin yksiköihin, ja viestintää priorisoida. Viestinnän priorisoinnissa on huomioitava paitsi sisältöjä ja resursseja, myös työn vaikuttavuutta.

Kehitysakatemiasa suositetaan jatkettavaksi ja toimittajaverkoston hyödyntämistä tehostettavaksi. Evaluointi suosittelee globaalikasvatuksen tukemisen jatkamista sekä ministeriön ja järjestöjen välisten synergioiden tarkastelua. Yhteistyötä ja kehitysviestinnän parhaiden käytäntöjen jakamista verkokkimaiden ja kansalaisjärjestöjen kanssa suositetaan jatkettavaksi.

Lue koko raportti [ulkoministeriön verkkosivuilta](#).

Tarkastelu UM:n tuesta kansainvälisissä rekrytoinneissa

Suomalaisten asiantuntijoiden rekrytointi Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ja muiden kansainvälisten organisaatioiden palvelukseen on keskeisessä roolissa Suomen ulko-, turvallisuus-, kauppa- ja kehityspolitiikassa. Tässä tarkastelussa luotiin kattava kuva ulkoministeriön (UM) tukemista kansainvälisistä rekrytoinneista ja tuotettiin suosituksia toiminnan kehittämiseksi edelleen. Tarkastelu kattoi kaikki UM:n rahoittamat kansainvälisten rekrytointien muodot. Lisäksi tarkastelu selvitti, miten Ruotsissa, Hollannissa ja Italiassa toteutetaan kansainvälisiä rekrytointeja.

Suomalaisten asiantuntijoiden sijoittuminen kansainvälisiin organisaatioihin palvelee useita tavoitteita. Keskeiset tavoitteet kytkeytyvät esimerkiksi monenkeskiseen vaikuttamiseen, yhteistyön edistämiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön sitoutumiseen sekä kansainvälisten järjestöjen palveluksessa kerrytetyn kokemuksen kautta

suomalaisen asiantuntemuksen vahvistamiseen. Tavoitteet ja niiden vaikutukset eivät kuitenkaan ole täysin selviä. Tämä johtaa siihen, että rekrytointeja toteutetaan ilman selkeää pitkän aikavälin strategiaa, joka ohjaisi resurssien kohdentamista ja taktisia valintoja. Tarkastelussa havaittiin, että Suomi kaipaa lisää strategista selkeyttä kansainvälisiin rekrytointeihin. Onnistuneet kansainväliset rekrytoinnit ovat riippuvaisia tehokkaasta koordinaatiosta. Tarkastelussa todettiin myös, että Suomi ei hyödynnä täysimääräisesti monenkeskisiin järjestöihin sijoittuneiden suomalaisten verkostoa eikä kansainvälisistä tehtävistä palanneiden osaamispääomaa.

Tarkastelun esittelytilaisuudessa nousi esiin Nordic+-maiden yhteistyön ja verkostoitumisen tärkeys. Yhteistyön avulla järjestöjen ja organisaatioiden kanssa pitäisi ottaa puheeksi niiden työskentelyedellytykset (työilmapiiri, etätyö, arvot), jotta niistä saataisiin houkuttelevampia myös Nordic+ -maista kotoisin oleville hakijoille. Tällä hetkellä järjestöt eivät näyttäydy kovin houkuttelevina työpaikkoina näiden maiden hakijoille, jotka ovat tottuneet joustaviin työskentelyaikoihin – ja tapoihin sekä moderniin työskentelyilmapiiriin.

Tarkastelussa havaittiin, että Suomi kaipaa lisää strategista selkeyttä kansainvälisiin rekrytointeihin. Onnistuneet kansainväliset rekrytoinnit ovat riippuvaisia tehokkaasta koordinaatiosta.

Lue koko raportti [ulkoministeriön verkkosivuilta](#).

Tarkastelu keskitettyjen evaluointien käytöstä ja hyödyllisyydestä

Tarkastelussa arvioitiin vuosina 2015–2022 toteutettujen erilaisten evaluointien, metaevaluointien ja tarkastelujen käyttöä ja hyödyllisyyttä. Tarkastelujakson aikana tehtiin yhteensä 23 evaluointia ja kolme tarkastelua. Ne vaihtelivat maaohjelmaevaluoinneista kehitysyhteistyön instrumenttien evaluointeihin, temaattisiin evaluointeihin ja metaevaluointeihin.

Tarkastelun tarkoituksena oli vahvistaa evaluointien käyttöä tietopohjaisessa päätöksenteossa, oppimisessa ja tilivelvollisuudessa sekä edistää evaluointien hyödyllisyyttä. Tarkastelu selvitti, mitkä päätekijät edistävät tai estävät evaluointitulosten käyttöä ja suositusten toimeenpanoa sekä UM:ssä että suomalaisten sidosryhmien kesken. Se tarkasteli pääteemoja ja/tai UM:lle strategisesti tarkoituksenmukaisia asioita, joihin liittyvien suositusten toimeenpanossa on merkittäviä aukkoja. Tarkastelu esitti

johtopäätöksiä ja suosituksia, jotka auttavat UM:tä edistämään evaluointien käyttöä ja toimeenpanemaan suosituksia.

Tarkastelu perustui tiimi- ja yhteiskehittämisen menetelmille painottaen tulevaisuutta. Tarkastelutiimi keräsi tietoa yhteensä fasilitoituina työpajoina, ryhmäkeskusteluina ja yksilö- tai paritapaamisina. Tietoa saatiin 62 henkilöltä UM:stä ja Suomen edustustoista, Kehityspoliittisesta toimikunnasta (KPT), eduskunnasta, valtiontalouden tarkastusvirastosta, suomalaisista kansalaisjärjestöistä, yksityissektorin organisaatioista ja evaluoinnin ammattilaisilta. Evaluointiraportit, johdonvastineet ja niiden takaisin raportoinnit ja evaluoinnin vuosiraportit muodostivat keskeisen asiakirja-aineiston.

Tarkastelujakson aikana UM:n kehitysevaluoinnin yksikkö (EVA-11) oli pyrkinyt parantamaan evaluointeja ja evaluointiprosessia osallistamalla ihmisiä enemmän, kehittämällä ohjeita ja työkaluja ja tietotuotteita. Tarkastelu pitää näitä toimia tarkoituksenmukaisena oppimisen ja tiedolla johtamisen edistämiseksi.

Evaluointien hyödyllisyys riippuu osastoista ja yksiköistä, joiden on tarkoitus ottaa omistajuus evaluointituloksista ja hyödyntää niitä käytännössä. Keskitetyt evaluoinnit ovat vaikuttaneet kehitysyhteistyön linjauksiin, ohjeistuksiin ja prosesseihin. Vaikutus poliittiseen vuoropuheluun ja sitä myöten kehityspoliittiseen keskusteluun on ollut rajallinen. Tarkastelun mukaan keskitetyt evaluoinnit eivät ole saavuttaneet poliittisia päättäjiä eduskunnassa tai kehityspoliittisessa toimikunnassa (KPT). Toimikunnan jäsenet tunnistavat evaluointien arvon ja laadun, mutta niitä ei käytetä.

Ministeriössä evaluoinnit tavoittavat osastot ja yksiköt, jotka ovat suoraan tekemisissä kehityspoliittikan ja kehitysyhteistyön kanssa. Ministeriön johto, johtoryhmät ja ministereiden kabinetit eivät keskustelee evaluointien pohjalta.

Evaluointiraportit ovat raskaita, ja niiden tyyli karkottaa lukijat. Evaluointien hyödyntämisen

Keskitetyt evaluoinnit ovat vaikuttaneet kehitysyhteistyön linjauksiin, ohjeistuksiin ja prosesseihin. Vaikutus poliittiseen vuoropuheluun ja sitä myöten kehityspoliittiseen keskusteluun on ollut rajallinen.

esteeksi tulee myös omaksumiskyvyn rajat ministeriössä, jos useita evaluointeja on käynnissä samanaikaisesti. Nykykäytännön mukaan evaluointiraportteja tarkastellaan lähinnä vain suositusten pohjalta. Raportit sisältävät kuitenkin paljon arvokasta tietoa ja siksi olisi tärkeä pidentää evaluointien elinkaarta nostamalla kiinnostavia aiheita keskustelufoorumeilla, muistuttamalla laajasti ihmisiä evaluointien tuloksista ja mistä evaluoinnit löytyvät.

Myös aiemmat evaluoinnit ja tarkastelut ovat nostaneet esiin tarpeen vahvistaa evaluoinneista oppimista ministeriössä. Oppiminen on toistaiseksi rajoittunut ohjeistojen, työkalujen ja koulutusmateriaalien tuottamiseen. Evaluoinneista oppiminen edellyttää sellaisen lähestymistavan omaksumista, jossa oppimisprosessit ovat fasilitoituja, tiimipohjaisia ja tulevaisuuteen katsovia. Evaluoinnit ovat hyödyllisiä vain, jos ne valmistuvat oikea-aikaisesti ja vastaavat tiedon tarpeisiin. EVA-11 on teettänyt evaluointien lisäksi joitakin tarkasteluja, mitä on kiitetty. Evaluointisuunnitelman joustavuus on jatkossa yksi tekijä, jolla voi vastata nopeasti nouseviin tarpeisiin.

Myös aiemmat evaluoinnit ja tarkastelut ovat nostaneet esiin tarpeen vahvistaa evaluoinneista oppimista ministeriössä. Oppiminen on toistaiseksi rajoittunut ohjeistojen, työkalujen ja koulutusmateriaalien tuottamiseen.

Johdonvastineprosessi ja siihen liittyvä ohjeistus on parantunut viime vuosien aikana. Prosessissa on kuitenkin ongelmia, jotka haittaavat toiminnan kehittämistä evaluointien pohjalta. Prosessi edistää tilivelvollisuutta, mutta ei palvele oppimista tai tietojohtamista eikä kerro juurikaan mitä myönnteisiä muutoksia on saatu aikaan.

Tarkastelu antoi kuusi konkreettista suositusta toimenpiteiksi, joilla voidaan vahvistaa evaluointien käyttöä tietopohjaisessa päätöksenteossa, oppimisessa ja tilivelvollisuudessa sekä edistää evaluointien hyödyllisyyttä.

Lue koko raportti [ulkoministeriön verkkosivuilta](#).

4 Tuulet maailmalta

Kehitysevaluoinnin yksikkö osallistuu aktiivisesti evaluointityön laatua ja käyttöä edistävien kansainvälisten ja kotimaisten asiantuntijaverkostojen toimintaan. Kansainvälisesti kehitysevaluointia ohjaa OECD:n alla toimivan kehitysyhteistyökomitean (DAC) [evaluointiverkosto \(EvalNet\)](#). Verkostoon osallistuu jäsenmaiden evaluointitoimien edustajat sekä monenkeskisten toimijoiden (kv. rahoituslaitokset ja YK-organisaatiot) evaluointitoimet. EvalNetin koordinoimana ovat valmistuneet yleinen **kehitysevaluoinnin ohjeistus, evaluointikriteerit sekä laatustandardit**. Hyvin pitkälti nämä ohjaavat ja määrittävät evaluointien toteutusta globaalisti.

Ohjeistamisen lisäksi EvalNet kerää evaluointisuunnitelmat ja toteutetut evaluoinnit jäsenmailta evaluointitietokeskukseen, tukee ja koordinoi yhteisevaluointeja, tuottaa tietoa parhaista käytännöistä, tukee ja vertailee evaluointitoimia sekä järjestää vuosittain konferensseja jäsenmaille ja koordinoi temaattisia työryhmiä.

EvalNetin 40-vuotisjuhlaa vietettiin marraskuussa 2023 vuosikokouksensa yhteydessä. Kokouksessa katettiin laaja kirjo teemoja: ml. laadukas evaluointi & laatustandardit käytännössä; evaluointi kriisiolosuhteissa; kumppanimaiden keskeinen rooli evaluoinnissa; ja tekoälyn hyödyntäminen evaluoinnissa.

Ryhmäkuva OECD:n EvalNetin 40-vuotiskokouksesta.

Erityisen mielenkiintoinen keskustelu käytiin **tekoälyn hyödyntämisestä osana evaluointitoimintaa**. Tekoälyn potentiaali arviointiprosessin tehostajana on kiistaton. Se voi parantaa tiedon keräämistä ja synteesiä, parantaa suurten tietomäärien ymmärtämistä, mahdollistaa reaaliaikaisen arvioinnin sekä parantaa arviointiviestintää.

Verkoston jäsenille suunnatun ennakkokyselyn mukaan jäsenmaista 40% on jo käyttänyt tekoälyä evaluointitoiminnassa ja suurin osa suhtautuu tähän siihen positiivisin odotuksin. Toisaalta myös 40% maista ei ole toistaiseksi suunnitelmia tekoälyn hyödyntämiseksi evaluointitoiminnassa. Kolme eniten käytettyä sovellusalaa olivat dokumenttianalyysi ja taustakartoitukset, tiivistäminen, sekä data-analyysi ja synteesit. Kolme jäsenmaiden tunnistamaa merkittävintä haastetta puolestaan olivat tulkinnanvaraisuus ja läpinäkyvyys, osaamisen puute sekä huoli käytettyjen mallien sisäisistä vääristymistä.

Suomen evaluointiyksikkö nosti esille omia käytökokemuksiaan uusien teknologioiden hyödyntämisestä. Datatieteen tekniikoita on testattu yhtenä tietojen keruun ja analyysin työkaluna keskitetyissä monimenetelmällisissä evaluoinneissa. Näihin lukeutuu verkkoharavointia, asenneanalyysiä ja koneoppimiseen pohjautuvaa tekstianalyysiä hyödyntäneitä kokeiluja. Viimeisin ja kattavin kokeilu analysoi sitä, miten ihmisoikeuslähtöinen lähestymistapa näkyy hankkeiden ja ohjelmien asiakirjoissa ja raporteissa. Toisaalta organisaatiotasolla pyrimme kehittämään työkalua, joka suorittaa älykkäitä hakuja Suomen toteuttamien evaluointiraporttien tietoja hyödyntäen.

Tekoälyn potentiaali arviointiprosessin tehostajana on kiistaton. Se voi parantaa tiedon keräämistä ja synteesiä, parantaa suurten tietomäärien ymmärtämistä, mahdollistaa reaaliaikaisen arvioinnin sekä parantaa arviointiviestintää.

Evaluoiteja tilaavana ja hallinnoivana toimijana meillä on mahdollisuus edistää uusien teknologioiden käyttöä ja omaksumista sekä vahvistaa siihen liittyvää osaamista laajasti niin omassa organisaatiossamme kuin yhteistyötahojemme kanssa.

Samoin kokouksessa keskusteltiin vilkkaasti **evaluoinnista erilaisissa kriiseissä** – konflikteista ilmastokriisiin ja pandemioihin. Erityisenä painopisteenä keskustelussa oli Ukraina ja evaluoinnin rooli niin välittömän avun kuin myös tulevan jälleenrakennuksen tarpeita silmällä pitäen. Keskustelun taustana oli OECD/DACin analyysi Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksista kehitysyhteistyöhön niin Ukrainassa kuin myös vastattaessa geopolitiittisiin haasteisiin laajemminkin. Evaluointitulokset kehitysyhteistyöstä haurassa ja konfliktiolosuhteissa ovat antaneet oppeja, jotka ovat hyödynnettävissä tulevan toiminnan suunnittelussa ja toimeenpanossa. Keskeisesti keskustelussa eri kehitystoimijoiden kesken korostuivat mm. tarve joustavuuteen ja riittävään kykyyn toimia nopeasti muuttuvissa olosuhteissa, panostus oppimiseen ja toiminnan sopeuttamiseen tarpeen mukaan, korruptionriskien minimoiminen, *do no harm* –periaatteen varmistaminen erityisesti yksityisen sektorin yhteistyössä sekä tiedon nopea ja tehokas analysointi avun tehokkaaksi toimittamiseksi niille, jotka sitä kipeimmin tarvitsevat. Akuuteimman avun lisäksi on tärkeää tukea maan kestävää kehitystä pidemmällä aikavälillä.

Keskustelua käytiin siitä, miten yhteistyötä voitaisiin tiivistää eri kehitystoimijoiden kesken tiedon jakamiseksi ja sen tuottamiseksi mahdollisimman tehokkaasti. Useilla mailla on suunnitteilla arvioiteja niin Ukrainan tarvitseman tuen tarpeista kuin myös jo sinne suunnatun avun vaikutuksista. Nähtiin tärkeäksi vahvistaa koordinaatiota ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken ajantasaisen kontekstianalyysin varmistamiseksi sekä mahdollisimman syvällisen haavoittuvuus- ja konfliktidynamiikan ymmärtämiseksi.

5 Esimerkkejä - Evaluointien todentamia kehityspolitiikan tuloksia

Naisten ja tyttöjen oikeudet sekä vammaisinkluisio

Somalian maaohjelma korostaa inklusiota ja osallistumista. Tähän kuuluu naisten, nuorten ja syrjittyjen ryhmien osallisuuden lisääminen. Tavoitteena on tukea seksuaali- ja lisääntymisterveyttä sekä ehkäistä sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa ja naisten sukuelinten silpomista. Esimerkiksi UNFPA:n Somalia-ohjelma raportoi oikeudenhaltijoiden parantuneesta pääsystä seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvään tietoon erilaisten palvelujen kautta (ml. turvatalot, yhden pysähdyskeskukset ja liikkuvat klinikat) sekä nuorten koulutuksen kautta. Naisille tarjotaan mahdollisuus ehkäisymenetelmiin, joita heillä muutoin ei olisi. Asiakkaita kohdellaan myös kunnioituksella, kuten eräs haastateltu kättilö kertoo: ”Kun naiset saapuvat äitiys- ja lastenneuvolaan ja löytävät jonkun kuuntelemaan heitä, se antaa heille äänen. Se antaa heille myös mahdollisuuden puhua muista asioista kuin pelkästään raskaudesta, mikä voi auttaa terveydenhuollon henkilökuntaa heidän kohtaamisessaan.”

Somalia; Evaluation of Human Rights-Based Approach (HRBA) in Finland's Development Policy and Cooperation (2023).

COWASH IV vesihuolto-, sanitaatio- ja hygieniahankkeen tavoitteet ovat linjassa Etiopian kasvu- ja muutossuunnitelman ja kansallisen vesiohjelman kanssa sekä tukevat YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Hankkeen tavoitteena on puhtaan veden saatavuuden ja sanitaatian lisääminen Etiopian maaseudulla ja sitä kautta väestön terveydentilan parantaminen. COWASH-hanke on ollut etulinjassa ajamassa naisten ja vammaisten asemaa ja heidän osallistumistaan vesisektorin hallinnon päätöksentekoon. Sukupuolten tasa-arvo, naisten voimaannuttaminen ja vammaisinkluisio ovatkin todennetusti hyvin integroituja projektin suunnitteluun, toteutukseen ja seurantaan. Naisten osallistumista pitää kuitenkin edelleen vahvistaa. Projektilla on potentiaalia kehittyä sukupuolitransformatiiseksi.

Etiopia; Mid-Term Evaluation of Community-Led Accelerated WASH Project (COWASH) Phase IV (2023)

Vammaisten oikeuksien edistäminen on keskeisellä sijalla Suomen pyrkimyksissä vahvistaa inklusiivista lähestymistapaa. Suomen johtajuus ja vahva painotus vammaisten oikeuksille ovat varmistaneet, että vammaisuus on kumppaneiden agendalla ja he kantavat siitä vastuuta. Suomalaisen tuen kaikkein muutosvoimaisimmat tulokset ovat olleet vammaisten henkilöiden ja heidän organisaatioidensa kyvyssä murtaa vammaisten henkilöiden kohtaamaa eristyneisyyttä ja lisätä heidän itsetuntoa sekä omanarvontuntoa. Esimerkiksi Tansaniassa ja Azerbaidžanissa vammaisten oikeudet on paremmin sisällytetty julkisiin politiikkoihin. Vammaisten oikeuksia edistävät organisaatiot voivat järjestäytyä tehokkaammin ja muodostaa vahvemman ja yhtenäisemmän eturintaman edistäessään vastuunkantajien tietoisuutta ihmisoikeuksista ja tilivelvollisuudesta.

Tanzania ja Azerbaidžan; Evaluation of Human Rights-Based Approach (HRBA) in Finland's Development Policy and Cooperation (2023).

Talous ja työpaikat

Suomi on tukenut verohallinnon (VERO) yhteistyötä Tansanian veroviranomaisen kanssa vuodesta 2018 lähtien. Yhteistyön tuloksena Tansanian verohallinnon kapasiteetti on vahvistunut ja verotulot ovat lisääntyneet. Vahvistuneen osaamisen, parantuneen asiakasorientoituneisuuden ja digitalisaation myötä rekisteröityneiden veronmaksajien määrä on vuosina 2016–2020 lisääntynyt 3,2 miljoonasta 4 miljoonaan. Elektronisesti toimitettavien veroilmoitusten osuus on kasvanut 79 prosentista 95 prosenttiin. Verollinen tulo lisääntyi tuona aikana 15 prosenttia.

Tansania, Evaluation on Finland's Initiatives Focused on Enhanced Domestic Resource Mobilization, DRM (2023)

Finnfund on omalla toiminnallaan tukenut rahoittamiensa yhtiöiden verovastuullisuutta. Finnfundilla on selkeä ja merkityksellinen veropolitiikka sekä henkilökunnalla aiempaa enemmän osaamista ja tarjolla neuvontaa. Vuonna 2021 Finnfundin tukemat yritykset kerryttivät verotuloja kehittyvissä maissa 692 miljoonaa euroa. Tästä Afrikan maihin kertyi verotuloja 553 miljoonaa, mistä suurimmat summat maksettiin Etelä-Afrikkaan, Nigeriaan ja Ghanaan.

Afrikka, Evaluation on Finland's Initiatives Focused on Enhanced Domestic Resource Mobilization, DRM (2023)

Suomi on pyrkinyt lisäämään yksityisen sektorin ihmisoikeusperustaisuutta. Ihmisoikeusnäkökulma on sisällytetty systemaattisesti yhteistyöyritysten politiikkoihin ja sisäisiin ohjeisiin. Sukupuolten tasa-arvoa on edistetty systemaattisesti, mukaan lukien yritysten rakenteissa ja arvoketjuissa. Työntekijöiden osallistumista on vahvistettu työntekijöiden oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä. Evaluoinnin mukaan parannuksia on tapahtunut myös esimerkiksi oikeudessa riittävään elintasoon syrjäisillä alueilla.

Kenia ja Sambia; Evaluation of Human Rights-Based Approach (HRBA) in Finland's Development Policy and Cooperation (2023).

Laadukas ja inklusiivinen opetus

Suomi on johdonmukaisesti tukenut Nepalín valtion tavoitteita opetussektorilla. Suomi on osallistunut oppimiskriisin käsittelemiseen politiikkadialogin ja kohdennetun rahoituksen avulla. Suomen tuki kohdistuu sukupuoli- ja vammaisnäkökulmat huomioivaan koulutukseen sekä opetussuunnitelman kehittämiseen. Valitut teema-alueet ovat osoittautuneet tehokkaiksi. Suomi on pyrkinyt parantamaan perus- ja toisen asteen koulutuksen laatua sekä oppilaiden oppimistuloksia. Koronapandemiasta huolimatta vuonna 2021 havaittiin lievä kasvu lasten (50,9 prosenttia) siirtymisessä toiselle asteelle (luokat 9–12) verrattuna vuoteen 2020 (47,6 prosenttia). Onnistumisia on koettu erityisesti sosiaalisen eriarvoisuuden vähentämisessä, mukaan lukien vammaiset lapset ja peruskoulun ulkopuolella olevat lapset sekä heikossa asemassa olevat ryhmät, kuten Dalitit ja Janajatit. Myös opettajien, koulujen ja koulutuksen tarjoajien osaamista on vahvistettu. Korkeakouluyhteistyö on tehokkaasti tukenut digitaalista korkeakoulutusta, mikä on myös Suomen lisäarvo Nepalille koulutussektorilla. Lisäksi on kehitetty ammatillisen opinnäytetyön suunnittelua, opetussuunnitelman suunnittelua ja integroitua opetussuunnitelmaa.

Nepal; Right to Education, Right to Learn – Finland's Development Cooperation in the Education Sector (2023).

Suomen tuki Palestiinassa on keskittynyt koulutusjärjestelmän vahvistamiseen, mukaan lukien koulujen uudelleenrakentaminen. Tuki on myös suuntautunut opettajankoulutukseen, digi- ja etä-opetukseen koronapandemian aikana sekä varhaiskasvatukseen ja perusoppimisen tukemiseen. Inklusiivisen koulutuspolitiikan käyttöönotto oli yksi Suomen merkittävistä politiikkaan vaikuttamiseen

liittyvistä tuloksista, edistäen sekä koulutuksen tasa-arvoa että laatua. Pandemiasta huolimatta vuonna 2020 tapahtui merkittäviä parannuksia koulutuksen saatavuudessa ja laadussa Palestiinassa, vaikka eroja olikin Länsirannan ja Gazan välillä. Pätevän opetushenkilöstön osuus kasvoi huomattavasti sekä peruskoulussa että toisella asteella (44,2 prosentista 70 prosenttiin ja 19 prosentista 39,6 prosenttiin) ja koulutusteknologian käyttö lisääntyi. Opetus- ja oppimisolosuhteet parantuivat, mukaan lukien koulurakennusten standardit, opetussuunnitelman uudistus ja uudet oppikirjat. Opiskelijoiden altistuminen väkivallalle koulujen sisällä on vähentynyt asteittain. Suomen kontribuution myötä koulutuksen rooli valtionrakentamisessa on vahvistunut. Suomen lisäarvoksi koettu pitkäaikainen sitoutuminen varmisti koulutussektorin kehittämisen jatkuvuuden.

Palestiina; Right to Education, Right to Learn – Finland's Development Cooperation in the Education Sector (2023).

Suomi on tukenut opetussektoria ja opettajankoulutusta Mosambikissa. Opettajakoulutusta tukeva ohjelma on onnistunut huomioimaan sukupuolen, syrjimättömyyden ja inklusiivisen koulutuksen periaatteet sekä huomionut ilmastonmuutoksen näkökulmat, mutta Suomen läpileikkaavien tavoitteiden sisällyttämistä tulisi vielä kehittää. Tuloksiin lukeutuvat mm. opettajien lukumäärän 5,8 prosentin vuotuinen kasvu vuodesta 2020. Vuonna 2021 3 722 opettajaa suoritti opettajankoulutusohjelman. Näistä 50,4 prosenttia oli naisopettajia, mikä ylitti asetetun sukupuolitavoitteen. Lisäksi 1 863 koulunjohtajalle (720 naisia) suunnattu täydennyskoulutus ylitti vuotuisen tavoitteen. Opettajankouluttajat käyttivät tietotekniikkaa opetuksessaan. Kansallisen opettajapolitiikan alustava rakenne ja sisältö tuotettiin ja sidosryhmiä kuunnellen. Vuoden aikana palkattiin 8 768 opettajaa, joista 3 859 naisia.

Mosambik; Right to Education, Right to Learn – Finland's Development Cooperation in the Education Sector (2023).

Ukrainassa Suomi on edistänyt ammatillisen koulutuksen merkitystä työmarkkinoiden tarpeiden näkökulmasta. Ammatillisten oppilaitosten ja opiskelijoiden määrä on kasvanut. Vuonna 2020 oli 235 ammatillista oppilaitosta ja 11 118 opiskelijaa, kun taas vuonna 2021 oppilaitosten määrä oli 240 ja opiskelijoiden 12 380. Lisäksi yritysten osallistuminen ammatilliseen koulutukseen nousi 710 yrityksestä 1 376 yritykseen vuonna 2021, mikä lisää merkittävästi ammatillisen koulutuksen relevanssia työmarkkinoiden tarpeiden näkökulmasta.

Ukraina; Right to Education, Right to Learn – Finland's Development Cooperation in the Education Sector (2023).

Ilmasto ja kestävä luonnonvarojen käyttö

COWASH-hanke on eri vaiheiden aikana rakentanut Etiopian maaseudulle liki 15 000 vesipistettä. Puhtaasta vedestä on hyötynyt 3,1 miljoonaa ihmistä vuosina 2015-2023. Vesipisteitä ja käymälöitä on rakennettu 967 kouluun ja 419 terveysasemalle. Projektialueella maaseudun vesihuoltopalvelujen kattavuus on noussut vuoden 2015 56,5 prosentista 72,7 prosenttiin vuonna 2023. Kotitalouksien käymälöiden määrää ja niiden käyttöä pyritään nostamaan nykyisestä 42 prosentista 62 prosenttiin. Yhteensä 100 koulun ja terveysaseman vedensaanti ja olemassa olevien saniteettitilojen käyttö paranee. Useimmat projektin tuottamat hyödyt nähtiin kestäviksi ja yhteisöpohjaisen lähestymistavan laajentamisen mahdollisuudet hyviksi. Hyvä tulosketjun logiikka on ollut perustana tehokkaalle toimeenpanolle ja seurannalle ja siten pitkän aikavälin vaikutuksille. Kotitalouksien sanitaatio, vesi-, hygieni- ja sanitaatiokehityksen (koulut, terveyskeskukset) tulokset ovat osittain tyydyttäviä. Vesikomiteat ovat saaneet projektissa paljon koulutusta, mutta niiden kapasiteetin vahvistumista on edelleen seurattava. Yhteisöjen omistajuus ja sitoutuneisuus on ollut vahvaa.

Etiopia; Mid-Term Evaluation of Community-Led Accelerated WASH Project (COWASH) Phase IV (2023)

Suomen **Tansanian** metsäsektorille kohdistamalla ilmastorahoituksella arvioidaan olleen myönteinen vaikutus ilmastonmuutoksen hillitsemiseen. Ottaen huomioon maankäytön ja metsäkadon merkittävän roolin Tansanian kasvihuonekaasupäästöjen kannalta, Suomen tuki metsäsektorille tarjoaa väylän hillitsemistoimien ja kestävyiden tukemiseen ja ansaintamahdollisuuksien luomiseen. Ilmastorahoitustoimet ovat myös tuottaneet taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöhyötyjä ensisijaisina tavoitteina. Useimmissa tapauksissa ilmastotulokset voidaan nähdä tärkeänä ”lisähyötynä” muiden kehitystulosten, kuten toimeentulon paranemisen, talouskehityksen ja yksityisen sektorin kehityksen, kanssa. Suomi on vuosina 2016-2022 tukenut ilmastonmuutoksen hillitsemistä viljelemällä, jotka lisäävät metsäpeitettä ja biomassaa edistämällä hiilinielujen muodostumista; olemassa olevien metsävarojen kestävällä hoidolla lisäten biomassaa ja siten edistämällä hiilen sitomista; sekä edistämällä arvoketjujen luomista tukemaan pk-yrityksiä ja puupohjaista teollisuutta. Suomen tuki Tansanialle on kanavoitu kahdenvälisen, kansalaisjärjestö- ja institutionaalisen yhteistyön kautta sekä yksityisen sektorin instrumentteja hyödyntämällä. Tansania on tuettu myös osana alueellisia yhteistyöohjelmia.

Suomen johdonmukaisella ja pitkäjänteisellä tuella Tansanian metsä- ja luonnonvarasektorille on potentiaalia osoittaa muuntavia ja pitkäkestoisia tuloksia. Erilaiset yhteisötason kapasiteetin vahvistaminen ja ammatillinen koulutus voivat johtaa muutoksiin käyttäytymistä suhteessa metsänistutuksiin ja hoitoon kestävällä ja ilmastonkestävällä tavalla. Nämä muutokset yhteisötasolla vaikuttaisivat välillisesti myönteisesti myös ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen. *Tansania, Evaluation on Finland's Climate Finance (2023)*

Yhteiskuntien demokraattisuus ja toimintakyky

Kansallisen omistajuuden ja sitoutumisen vahvistaminen on ollut keskeinen osa Unescon CAPED-ohjelmaa, ja se on tukenut kansallisten toimijoiden vaikutusmahdollisuuksien lisääntymistä koulutusallalla. CAPED-ohjelman johdonmukainen ja pitkäaikainen tuki on mahdollistanut asenne- ja järjestelmätason muutoksia. **Laosissa** Unescon tuki on lisännyt opetus- ja urheiluministeriön omistajuutta ja sitoutumista inklusiivisen koulutuksen saatavuuden ja laadun parantamiseen sekä opettajankoulutuksen kehittämiseen. Inklusiivinen koulutus on parantunut ja tyttöjen osallistuminen perusopetukseen on lisääntynyt. **Madagascariassa** Unescon CapEd-ohjelman tuki on ollut merkityksellistä nuorten ja ammatillisen koulutuksen tarpeisiin vastaamiseksi. CAPED-ohjelman tuella käynnistettiin ammatillisen koulutusjärjestelmän kehittäminen ja rakenteellinen uudistaminen.

Laos ja Madagaskar; Independent External Evaluation of UNESCO's Capacity Development for Education (CapED) Programme's country-level interventions in Lao PDR and Madagascar (2022)

Demokratiakehitystä on tuettu monin eri kanavin. Suurlähetystöjen paikallisen yhteistyön määrärahat nähdään tärkeänä yhteistyövälineenä, jonka avulla voidaan tavoittaa ruohonjuuritason toimijoita edistämään demokratiaa ja kansalaisten vapaaehtoistoimintaa, mikä on erityisen tärkeää maissa, joissa kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset ovat kaventuneet. Toisaalta digitaalinen viestintä ja tietojenkerauteknologiat ovat levinneet nopeasti viime vuosina ja helpottaneet osallistumista sekä demokratisoineet ihmisoikeustyötä. Esimerkiksi DefendDefenders on useiden vuosien ajan toteuttanut digitaalisia turvallisuustarkastuksia kansalaisyhteiskuntaa edustaville organisaatioille itäisessä Afrikassa. **Keniaassa, Filippiineillä ja Uruguayssa** puolestaan on kehitetty virallisten ja epävirallisten oikeussektorin toimijoiden kyvykkyyyksiä, mukaan lukien yhteistyön vahvistaminen perinteisten ja virallisten oikeusjärjestelmien välillä.

Itäinen Afrikka, Kenia, Filippiinit ja Uruguay; Evaluation of Human Rights-Based Approach (HRBA) in Finland's Development Policy and Cooperation (2023).

Suomen tuki kehittyville maille on parantanut niiden mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa globaaliin verokeskusteluun. Yhteistyö *Afrikan verohallintofoorumin* (ATAF) kanssa on ollut erityisen onnistunutta. Foorumi on Suomen tuella omaksunut arvostetun johtoroolin Afrikan maiden edustajana kansainvälisissä veroneuvotteluissa, minkä lisäksi ATAFin tekninen tuki auttoi maita keräämään lisäisiä verotuloja noin 190 miljoonan dollarin verran vuosina 2009-2019. Samoin YK:n kehitysohjelman (UNDP) ja OECD:n kanssa tehty yhteistyö *Verotarkastajat vailla rajoja* –verkoston kanssa on ollut tuloksellista. Suomen tuki tälle yhteistyölle on vahvistanut näiden toimijoiden mahdollisuutta tehdä veronkierron vastaista työtä maatasolla ja sitä kautta lisännyt merkittävästi maiden verotuloja. Tähän mennessä tätä työtä on tehty 56 hallintoalueella eri puolilla maailmaa.

Globaali, Afrikka; Evaluation on Finland's Initiatives Focused on Enhanced Domestic Resource Mobilization, DRM (2023)

Liite 1: Keskitetyt evaluoinnit vuosina 2010–2023

Keskitetyt evaluoinnit ja tarkastelut vuosina 2011–2023

- Suomen tuki kansallisen tulopohjan vahvistamiseksi kehitysmaissa: [Linkki evaluointiin](#)
- Suomen kehitysyhteistyö opetussektorilla: [Linkki evaluointiin](#)
- Ihmisoikeusperustaisuus Suomen kehityspolitiikassa ja -yhteistyössä: [Linkki evaluointiin](#)
- Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus 2016–2022: [Linkki evaluointiin](#)
- Arviointi ulkoministeriön kehitysviestinnästä globaalien kriisien ja vastakkainasettelun kärjistämisen keskustelun ristitulella: [Linkki evaluointiin](#)
- Tarkastelu UM:n tuesta kansainvälisissä rekrytoinneissa: [Linkki tarkasteluun](#)
- Tarkastelu keskitettyjen evaluointien käytöstä ja hyödyllisyydestä: [Linkki tarkasteluun](#)
- Evaluation of the Finnish Development Policy Influencing in the European Union : [Linkki evaluointiin](#)
- From Reactivity to Resilience. Assessment of the Response of Finnish Development Policy and Cooperation to the Covid-19 Pandemic: [Linkki tarkasteluun](#)
- Catalysing Change. Evaluation on Finland's Humanitarian Assistance 2016–2022: [Linkki evaluointiin](#)
- Metaevaluation of project and programme evaluations in 2017–2020: [Linkki evaluointiin](#)
- Water as an Entry Point for Peace Mediation. Evaluation on Finnish Water Diplomacy: [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on the Transition Process of Finnish-Vietnamese Cooperation in 2008–2020: [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Development Cooperation carried out by the Department for Russia, Eastern Europe and Central Asia, including the Wider Europe Initiative (WEI): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation of Economic Development, Job Creation and Livelihoods: [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation of Finnish Development Policy Influencing Activities in Multilateral Organisations (2020): [Linkki evaluointiin](#)
- Adapting for Change: Country Strategy Approach in Fragile Contexts (2020): [Linkki evaluointiin](#)
- Developmental Evaluation of Business with Impact (BEAM) Programme (2019): [Linkki evaluointiin](#)
- “How do we Learn, Manage and Make Decisions in Finland's Development Policy and Cooperation” (2019): [Linkki evaluointiin](#)
- Joint Nordic Organizational Assessment of the Nordic Development Fund (2019): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Forced Displacement and Finnish Development Policy (2019): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Improvement of Women's and Girls Rights (2018): [Linkki evaluointiin](#)
- Meta-evaluation of Project and Programme Evaluations in 2015–2017 (2018): [Linkki evaluointiin](#)
- Programme-based Support through Finnish Civil Society Organizations I, II and III (2017, 2016): Linkit evaluointiin [osa I](#), [osa II](#) ja [osa III](#)

- Meta-evaluation of Project and Programme Evaluations in 2014–2015 (2017): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Aid for Trade (2016): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Finland's Development Cooperation Country Strategies and Country Strategy Modality (2016): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation of Humanitarian Mine Action (2015): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Inclusive Education in Finland's Development Cooperation in 2004–2013 (2015): [Linkki evaluointiin](#)
- Meta-Evaluation of Project and Programme Evaluations in 2012–2014 (2015): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Finland's Development Cooperation with Kenya 2007–2013 (2015): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Finland's Development Policy Programmes from a Results-Based Management Point of View 2003–2013 (2015): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Peace and Development in Finland's Development Cooperation (2014): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Finland's Support to Higher Education Institutions North-South-South and HEI ICI Programmes (2014): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Complementarity in Finland's Development Policy and Co-operation (2014): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Complementarity in Finland's Development Policy and Co-operation - A Case Study on Complementarity in the Institutional Co-operation Instrument (2014): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Complementarity in Finland's Development Policy and Co-operation - A Case Study on Complementarity in the NGO Instruments (2013): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Complementarity in Finland's Development Policy and Co-operation A Case Study on Complementarity in Finland's Country Programme in Mozambique (2013): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Complementarity in Finland's Development Policy and Co-operation - A Case Study on Complementarity in Finland's Country Programme in Zambia (2013): [Linkki evaluointiin](#)
- Meta-Evaluation of Decentralised Evaluations in 2010 and 2011 (2012): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Finland's Contribution to Building Inclusive Peace in Nepal (2012): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Nordic Influence in Multilateral Organizations: A Finnish Perspective (2012): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Finnish support to development of local governance (2012): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Finnish Concessional Aid Instrument (2012): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Country Programme between Finland and Tanzania (2012): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Country Programme between Finland and Nepal (2012): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Junior Professional Officer Programme (2012): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on the VERIFIN Training Programme (2011): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Paris Declaration (2011): [Linkki evaluointiin](#)
- Evaluation on Results-Based Approach in Finnish Development Cooperation (2011): [Linkki evaluointiin](#)

**KEHITYSEVALUOINNIN
VUOSIRAPORTTI
2023**

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet